

& SAVOIR-VIVRE®

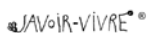
Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

Terry Eagleton

U M O R

traducere din limba engleză de
MIHAI MOROIU

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Terry Eagleton
HOMOUR
Copyright © 2019 Terry Eagleton

© Baroque Books & Arts®, 2019

Imaginea copertei: Irina DOBRESU
Concepție grafică © Baroque Books & Arts®
Lector: Rodica CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

EAGLETON, TERRY

Umor / Terry Eagleton

trad. din lb. engleză de Mihai Moroiu. - București: Baroque Books & Arts, 2019

ISBN 978-606-8977-37-9

I. Moroiu, Mihai (trad.)

159.9

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

Pentru Trevor Griffiths

PREFAȚĂ

Nenumărate studii dedicate umorului încep prin a recunoaște rușinat că analizarea unei glume echivalează cu uciderea ei. De fapt, nu este adevărat. Dar, dacă urmărești să stârnești râsul, nu-i înțelept să faci o glumă și apoi să o explici, la fel cum se spune că unii președinți americani erau incapabili să meargă și să mestece chewing gum în același timp; din fericire, foarte puțini comedianți își teoretizează poantele imediat după ce le lansează, practică întâlnită mai degrabă în birourile de plasare a șomerilor, nu în cluburi sau teatre. (Există desigur excepții, așa ca strălucit de originalul comediant Stewart Lee, care, pe măsura desfășurării spectacolului, își deconstruiește textul și analizează reacția publicului față de umorul său.) Altfel, umorul și analiza umorului sunt perfect capabile să coexiste. Faptul că știi cum operează o glumă nu o strică neapărat, după cum nu distrugi un poem dacă ai pătruns modul lui de funcționare. Aici, ca și în alte domenii, teoria și practica ocupă

sfere diferite. O minuțioasă cunoaștere a intestinului gros nu te împiedică să te bucuri de un ospăț. Ginecologii pot să aibă o viață sexuală împlinită, la fel cum și obstetricienii pot să gângurească unui copil. Astronomii care se confruntă zi de zi cu statutul absolut insignifiant al Pământului în Univers nici nu se apucă de băut, nici nu-și pun capăt zilelor, sau cel puțin nu din cauza asta.

Pe rafturile bibliotecilor există, fără nicio îndoială, un număr de expuneri despre umor remarcabil de lipsite de umor, unele chiar dotate cu numeroase grafice, tabele, diagrame, statistici și rapoarte ale experimentelor de laborator.¹ Un trio de cercetători științifici demoralizați pare chiar să arunce o îndoială asupra existenței reale a glumelor. Există însă și comentarii cât se poate de lămuritoare, pe unele dintre ele m-am și bazat în această carte. Teoriile asupra umorului pot fi la fel de utile ca acelea asupra poligamiei sau paranoiei, atât timp cât sunt caracterizate de o anumită modestie intelectuală. Ca oricare alte ipoteze rodnice, trebuie să-și mărturisească și propriile limite. Vor exista mereu cazuri de anomalii, enigme nerezolvate, consecințe jenante, implicații incomode și așa mai departe. Teoriile pot fi dominate de dezacorduri, dar să aibă și un rol productiv, cam în felul în care o fotografie neclară este mai bună decât nimic, iar o treabă care

¹ Pentru exemple de asemenea studii „științifice”, vezi, spre exemplu, Ivatore Attardo, *Linguistic Theories of Humor* (Berlin și New York, NY, 1994) și Victor Raskin (ed.), *The Primer of Humor Research* (Berlin și New York, NY, 2008) (n.a.).

merită făcută merită făcută și prost¹. Incomparabilul William Hazlitt îl citează pe un coleg autor, Isaac Barrow, care observa că umorul este „versatil și multiform“, un fenomen a cărui definiție definitivă este imposibil de stabilit:

Uneori se cuibărește într-o interogație șmecheră, într-un răspuns isteț, într-un argument spiritual, într-o aluzie subtilă, într-o obiecție abil amuzantă ori într-o replică inteligentă; uneori se ascunde într-o manevră de exprimare îndrăznească, într-o ironie tăioasă, într-o hiperbolă viguroasă, într-o metaforă uimitoare, într-o reconciliere plauzibilă de contradicții ori într-un non-sens revoltător... uneori poate fi suficientă și imitarea unei priviri sau a unui gest; uneori prinde formă din prefăcută naivitate, alteori, din sinceritate obraznică; uneori se iscă dintr-o lovitură norocoasă îndreptată spre o zonă bizară: uneori denaturând abil evidența, spre a servi scopului; de multe ori constă din nu se știe ce care iese la iveală nu se știe cum... Este, pe scurt, o manieră de a vorbi care se abate de la calea simplă și evidentă... care printr-o surprinzătoare forțare a gândului sau a expresiei reușește să impresioneze și să amuze imaginația, aprinzând în ea o doză de uimire și insufându-i o priză de încântare.²

¹ Aluzie la o formulă celebră a lui G.K. Chesterton (n. tr.).

² William Hazlitt, „On Wit and Humour“, în *Lectures on the English Comic Writers* (London și New York, NY, 1963), p. 26 (n.a.).

Numai un teoretician prea temerar s-ar încumeta să caute îngrămădirea tuturor acestor forme într-o unică formulă. Dar, și în aceste condiții, umorul nu este o enigmă, și doar o enigmă, după cum nici poezia nu este o enigmă. Consider că totuși se poate spune ceva relativ convingător și coerent despre motivele pentru care râdem, dar numai cititorii pot confirma asta după ce vor parcurge acest volum.

T.E.

2017

CUPRINS

Prefață.....	7
1. Despre râs	11
2. Zeflemişti și miștocari	50
3. Incongruențe	85
4. Umor și istorie	114
5 . Politica umorului	162
Indice	192

